

Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğiyle
İlişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları
Hukukunun Uygulanmasına Dair

Yogyakarta İlkeleri

PEMBE
HAYAT

KA
OS
GL
KOSGEBİTİMİZİN
KOSGEBİTİMİZİN
KOSGEBİTİMİZİN

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği İletişim Bilgileri:

Adres: Ataç 1 Sokak No: 3/8 Yenışehir Ankara
Telefon: 0 312 433 85 17
Faks: 0 312 433 85 18
E-Posta: pembehayat@pembehayat.org
Web: www.pembehayat.org

Kaos GL Derneği İletişim Bilgileri:

Adres: Gazi Mustafa Kemal Bulvarı 29/12 06440 Kızılay Ankara
Telefon: 0 312 230 03 58
Faks: 0 312 230 62 77
E-Posta: bilgi@kaosgldernegi.org
Web: www.kaosgl.org

Çevirmenler

Aylin Eti
Murat Köylü

Kapak Tasarımı: Serkan Yolcu

Baskı ve Cilt:
Ayrıntı Basımevi, Ostim, Ankara
0312 394 55 90

Basım Tarihi
Ađustos 2014

“Bu broşür Ayrımcılığa Karşı Gökkuşadı Koalisyonu Projesi kapsamında Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı’nın finansal desteğiyle basılmıştır. Avrupa Birliği broşürün içeriği ile ilgili olarak herhangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez.”

YOGYAKARTA İLKELERİNE GİRİŞ

Tüm insanlar özgür doğar, hakları ve onurları eşittir. Tüm insan hakları evrensel, birbirine bağımlı, bölünmez ve birbirleriyle ilişkilidir. Cinsel yönelim² ve cinsiyet kimliği³, insan onurunun ve insan olmanın ayrılmaz bir parçasıdır ve ayrımcılığın veya tacizin temeli olmamalıdır.

Farklı cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri olan kişilerin eşit koşullarda ve hak ettikleri saygı çerçevesinde yaşayabilmelerinin sağlanması için çok ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir. Günümüzde pek çok Devlet, cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımı olmadan ayrımcılığın hiçbir türünün olmaması ve eşitliğin sağlanması için kanunlar ve anayasalar benimsemiştir.

Yine de gerçek veya algılanan cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı insan hakları ihlalleri ciddi endişeler uyandıracak küresel ve sabit bir örüntü oluşturmaktadır. Bunlar içerisinde yargı dışı cinayet, işkence ve kötü muamele, cinsel saldırı ve tecavüz, mahremiyetin ihlali, keyfi gözaltı, istihdam ve eğitim fırsatlarının göz ardı edilmesi ve diğer insan haklarında ciddi ayrımcılık yapılması sıralanabilir. Bu ihlallere sıklıkla diğer şiddet türleri, nefret ve ayrımcılık ve dışlama gibi tecrübeler eşlik etmektedir ki bunlar ırk, yaş, din, engellilik veya ekonomik, sosyal ve başka statüleri esas alabilir.

Pek çok Devlet ve toplum, gelenek, yasa ve şiddet aracılığıyla bireylere toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim normlarını empoze etmekte, kişisel ilişkilerini ve kendilerini neyle özdeşleştirdiklerini bu yollarla kontrol etmeye çalışmaktadır. Cinsellik polistiği halen toplumsal cinsiyet esaslı şiddetin ve eşitsizliğin arkasındaki temel güç olmaya devam etmektedir.

Uluslararası sistem, toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumda, toplulukta, aile içinde şiddete karşı koruma anlamında çok büyük adımlara sahne olmuştur. Ek olarak, Birleşmiş Milletler'in başlıca insan hakları mekanizmaları, Devletler'in cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayanan ayrımcılığa karşı etkili koruma sağlama yükümlülüğünü teyit eder niteliktedir. Ancak cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği esaslı insan hakları ihlallerine karşı koyan uluslararası müdahaleler parçaları ve tutarsızdır.

Bu eksiklikleri tespit edebilmek için uluslararası insan hakları hukukuna dair kapsamlı bir rejim içeren tutarlı bir anlayış ve bunların cinsel yönelimle cinsiyet kimliği uygulamalarını görmek gereklidir. Eşitliğin ve ayrımcılık yapılmamasının esas alınmasıyla herkesin insan haklarının korunması ve teşvik edilmesi amacıyla Devlet'in yükümlülüklerini mevcut insan hakları hukuku altında bir araya getirmek ve açıklığa kavuşturmak gerekmektedir.

Uluslararası Hukukçular Topluluğu ve İnsan Haklarına Yönelik Uluslararası Hizmet Birimleri insan hakları kuruluşlarının oluşturduğu bir koalisyon adına cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği esaslı insan hakları ihlallerinde uluslararası insan hakları hukukunun uygulanması için bir dizi uluslararası ilke geliştirmek amacıyla bir proje yürütmüş, Devletler'in insan hakları yükümlülüklerine daha fazla açıklık ve tutarlılık kazandırılmaya çalışılmıştır.

İnsan hakları uzmanlarından oluşan saygın bir grup bu ilkeleri hazırlamış, geliştirmiş, tartışmış ve nihai hale getirmiştir. 6-9 Kasım 2006 tarihinde Endonezya, Yogyakarta'daki Gadjah Mada Üniversitesi'nde yapılan bir uzman toplantısını takiben 25 ülkeden insan hakları hukukuyla ilgili farklı arka planlara ve tecrübelere sahip 29 saygın uzman oybirliğiyle Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğiyle İlişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair Yogyakarta İlkeleri'ni kabul etmiştir.

¹ Cinsel yönelim, kişinin karşı cins, aynı cins veya her iki cinsle duyduğu derin duygusal, cinsel ve duygulanımsal çekim ve bu kişilerle girdiği mahrem ve cinsel ilişki kapasitesi olarak anlaşılmaktadır.

² Cinsiyet kimliği, kişinin toplumsal cinsiyetine dair derinden hissettiği iç ve bireysel tecrübesidir ancak doğumla gelen cinsiyetle aynı olmayabilir. Kişinin bedenine ait kişisel duyusuna (serbestçe seçmesi mümkünse vücut görünümünde ve işlevlerinde tıbbi, cerrahi ve başka yollarla değişiklik de dahil) ve kıyafet, konuşma, davranış, hareket ve tavır dahil diğer toplumsal cinsiyet ifadelerinde de atıfta bulunmaktadır.

Toplantının raportörü Profesör Michael o' Flaherty İlkeler'in hazırlamasına ve gözden geçirilmesine çok ciddi katkılar sağlamıştır. Kendisinin taahhütü ve bitmek bilmeyen çabaları sürecin başarıyla sonuçlanmasında hayati öneme sahiptir.

Yogyakarta İlkeleri çok geniş yelpazede insan hakları standartları ve bunların cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konularındaki uygulamalarını ortaya koymaktadır. İlkeler Devletler'in insan haklarını uygulamaya yönelik birincil yükümlülüğünü teyid etmektedir. Her İlke, Devletler'e yönelik detaylı tavsiyelerle beraber verilmiştir. Uzmanlar ayrıca tüm aktörlerin insan haklarını teşvik etme ve koruma yükümlülüğü olduğunu da vurgulamaktadır. Birleşmiş Milletler insan hakları sistemi, ulusal insan hakları kurumları, hükümet dışı kuruluşlar ve fon sahipleri olmak üzere diğer aktörlere yönelik ek tavsiyeler de bulunmaktadır.

Uzmanlar Yogyakarta İlkeleri'nin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilişkili olarak uluslararası insan hakları hukukundaki mevcut durumu da yansıttığında mutabıktır. İnsan hakları hukukunun evrilmesiyle Devletler'in zaman içerisinde ek sorumluluklar da yüklenebileceğini kabul etmektedirler.

Yogyakarta İlkeleri, tüm Devletler'in uyması gereken uluslararası bağlayıcı hukuki standartları teyid etmektedir. Tüm insanların eşit ve özgür olarak onurla doğduğu ve bu kıymetli doğumun hakkını verecek haklara sahip olduğu farklı bir geleceğin sözü verilmektedir.

Sonia Onufer Corrêa
Eş Başkan

Vitit Muntarbhorn
Eş Başkan

ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI VE CİNSEL YÖNELİM İLE CİNSİYET KİMLİĞİ UZMANLARINDAN OLUŞAN ULUSLARARASI PANEL OLARAK BİZLER;

GİRİŞ

Tüm insanların özgür doğduğunu, haklarının ve onurlarının eşit olduğunu, tüm insanların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya başka statüler dikkate alınmaksızın hiçbir ayrıma tabi olmadan insan haklarından yararlanmaya hakkı olduğunu hatırlatarak,

Dünyanın tüm bölgelerinde cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği nedeniyle kişilere yönelik şiddet, taciz, dışlanma, damgalama ve önyargı olmasından; bu tecrübelerin toplumsal cinsiyet, ırk, yaş, din, engellilik, sağlık ve ekonomik statü temelli ayrımcılıkla daha da şiddetlenmesinden; böylesi şiddet, taciz, dışlanma, damgalama ve önyargının bu tacizlere maruz kalan kişilerin onurunu ve kişiliğini zedelemesinden, kendilerine verdikleri değeri ve topluma aidiyetlerini zayıflatmasından, onları kimliklerini gizlemeye veya bastırmaya, yaşamlarını korku ve görünmezlik içinde yaşamaya itebilmesinden rahatsız olarak,

Tarihsel açıdan insanların böylesi insan hakları ihlallerine lezbiyen, gey veya biseksüel olmaları veya böyle algılanmaları, aynı cinsten kişilere karşı rızaya dayalı cinsel davranışları veya transseksüel, trans veya interseks olmaları veya böyle algılanmaları veya belirli toplumlarda cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleriyle tespit edilen sosyal gruplara ait olmaları nedeniyle maruz kaldıklarının farkında olarak,

“Cinsel yönelimin” kişinin karşı cins, aynı cins veya her iki cinsle duyduğu derin duygusal, cinsel ve duygulanımsal çekim ve bu kişilerle girdiği mahrem ve cinsel ilişki kapasitesi olduğunu anlayarak,

“Cinsiyet kimliğinin” kişinin toplumsal cinsiyetine dair derinden hissettiği iç ve bireysel tecrübesi olduğunu; ancak doğumla gelen cinsiyetle aynı olmayabildiğini, kişinin bedenine ait kişisel duygusuna (serbestçe seçmesi mümkünse vücut görünümünde ve işlevlerinde tıbbi, cerrahi ve başka yollarla değişiklik de dahil) ve kıyafet, konuşma, davranış, hareket ve tavır dahil diğer toplumsal cinsiyet ifadelerine de atıfta bulunduğunu anlayarak,

Uluslararası insan hakları hukukunun cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun tüm insanların insan haklarının tamamından yararlanabileceğini, mevcut insan hakları uygulamalarının farklı cinsel yönelimlere ve cinsiyet kimliklerine sahip kişilerin özel durum ve tecrübelerini dikkate alması gerektiğini ve çocuklarla ilgili tüm eylemlerde öncelikle çocuğun yüksek yararının birincil öncelik olması gerektiğini düşünerek ve kişisel görüş oluşturabilecek yaşta her çocuğun bu görüşleri serbestçe ifade edebileceğini, bu görüşlere çocuğun yaşına ve olgunluğuna göre itibar edilmesi gerektiğini gözlemleyerek;

Uluslararası insan hakları hukukunun insan haklarının, medeni, kültürel, ekonomik, siyasi ve sosyal hakların tam olarak kullanılmasında ayrımcılığı mutlak şekilde yasakladığını, cinsel haklara, cinsel yönelimlere ve cinsiyet kimliğine saygının kadın ve erkek arasında eşitliğin gerçekleşmesinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve Devletler’in bir cinsiyetin üstünlüğü veya alçaklığı fikrine veya kadın ve erkek için basmakalıp rollere dayalı görenek ve önyargıları ortadan kaldırmak için gerekli önlemleri alması gerektiğini, ve uluslararası topluluğun cinsel ve üreme sağlığı da dahil olmak üzere insanların kendi cinselliğiyle ilgili olarak zorlama, ayrımcılık veya şiddet olmaksızın özgürce ve sorumlu karar verme hakkını kabul ettiğini akılda tutarak;

Uluslararası insan hakları hukukunun farklı cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan kişilerin yaşamlarını ve tecrübelerini de içerecek şekilde sistematik olarak açıkça ifade edilmesinin değerinin büyük olduğunu kabul ederek;

Bu açık ifadenin insan hakları hukukunun mevcut durumuna dayanması gerektiğini ve meydana gelebilecek gelişmeleri ve zaman içerisinde ve farklı bölge ve ülkelerde farklı cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan kişilerin yaşamlarında ve tecrübelerinde olabilecek değişiklikleri dikkate alacak şekilde düzenli olarak güncellenmesi gerektiğini kabullenerek

6 -9 KASIM 2006 TARİHLERİNDE ENDONEZYA YOGYAKARTA'DA GERÇEKLEŞEN BİR UZMAN TOPLANTISINI TAKİBEN AŞAĞIDAKİ İLKELERİ KABUL EDİYORUZ:

İLKE 1: EVRENSEL İNSAN HAKLARINDAN YARARLANMA HAKKI

Tüm insanlar eşit doğar, onurları ve hakları eşittir. Cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun tüm insanların insan haklarından tam olarak yararlanma hakkı mevcuttur.

Devletler:

A. İnsan haklarının evrenselliğini, bütünlüğünü, ilişkililiğini, birbiriyle bağımlı oluşunu ulusal anayasalarında veya diğer uygun mevzuatlarında yansıtmak ve evrensel insan haklarının pratikte tam olarak yaşanabilmesini temin edecektir;

B. Ceza hukuku da dahil olmak üzere gerektiği takdirde insan haklarının evrensel düzeyde kullanılabilmesi için tüm mevzuatlarında değişiklik yapacaktır;

C. Cinsel yönelimlerine veya cinsiyet kimliğine bakılmaksızın herkesin insan haklarından yararlanmasını güçlendirmek ve teşvik etmek amacıyla eğitim ve farkındalık programları yürütecektir;

D. Devlet politikası ve karar alma içerisinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği de dahil olmak üzere insan kimliğinin tüm yönlerinin bölünmezliğini ve birbirine bağlı oluşunu tanıyan ve kabul eden çoğulcu bir yaklaşım yerleştirecektir.

İLKE 2: EŞİTLİK VE AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKI

Herkesin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı ayrımcılığa tabi olmaksızın tüm insan haklarından yararlanma hakkı mevcuttur. Herkes yasalar önünde eşittir ve başka bir insan hakkının kullanılmasının etkilenip etkilenmeyeceğine bakılmaksızın hiçbir ayrımcılık yapılmadan yasalar tarafından eşit şekilde korunacaktır.

Kanunlar böylesi bir ayrımcılığı yasaklayacak ve böylesi bir ayrımcılığa karşı herkesi eşit ve etkili şekilde korumayı sağlayacaktır.

Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı ayrımcılık, yasa önünde eşitliği veya kanunların eşit düzeyde koruma sağlamasını veya tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin eşit olarak tanınmasını, yaşanmasını veya kullanılmasını ortadan kaldırma veya engelleme amacı veya etkisi olan cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet esaslı her tür ayırım, dışlama, kısıtlama veya tercih yapmayı içermektedir.

Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı ayrımcılığa genellikle toplumsal cinsiyet, ırk, dil, engellilik, sağlık ve ekonomik statü esaslı ayrımcılık gibi başka ayrımcılık türleri de eşlik edebilir.

Devletler:

A. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde eşitlik ve ayrımcılık yapmama ilkelerini, eğer mevcut değilse ulusal anayasalarına veya uygun olabilecek diğer mevzuatlarına yerleştirerek, gerekirse değişiklik ve yorum yapmaya imkân verecek düzenlemeleri de yapacak ve bu ülkeler'in etkili şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır;

B. Erişkin yaşta aynı cinsiyetten kişiler arasında rızaya dayalı cinsel etkinliği yasaklayan veya yasaklamak için kullanılan cezai ve diğer yasal hükümleri kaldıracak ve geçerli olan yaş sınırının hem aynı cinsiyet hem de farklı cinsiyet arasındaki cinsel etkinlik için kullanılmasını sağlayacaktır;

C. Kamu ve özel alanlarda cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılığı yasaklamak ve ortadan kaldırmak için uygun yasal ve diğer önlemleri alacaktır;

D. Farklı cinsel yönelimlere ve cinsiyet kimliklerine sahip kişilerin eşit insan haklarına sahip olabilmesi ve bu hakları kullanabilmesini temin etmek gerekebileceğinden bu grup ve bireylerin yeterli düzeyde ilerleyebilmesine imkan verecek uygun önlemleri alacak; ancak bu önlemler ayrımcılık olarak nitelendirilmeyecektir;

E. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı ayrımcılığa verilen yanıtlarda böylesi ayrımcılığın diğer ayrımcılık türleriyle keşilebileceği şekilleri dikkate alacaktır;

F. Herhangi bir cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği veya cinsel ifadenin bir diğerine göre daha üstün olduğu veya daha düşük olduğu fikri ile ilişkili tüm ayrımcı veya önyargılı davranışları ve tutumları ortadan kaldırmaya yönelik tüm uygun eylemleri eğitim programları da dahil olmak üzere gerçekleştirecektir.

İLKE 3: KANUN ÖNÜNDE TANINMA HAKKI

Herkesin her yerde kanun önünde bir birey olarak tanınma hakkı mevcuttur. Farklı cinsel yönelimlerden ve cinsiyet kimliklerinden kişiler yaşamın her yönünde hukuki ehliyete sahiptir. Her kişinin kendi tanımladığı cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği kişiliğinin ayrılmaz bir parçasıdır ve kendi kaderini tayin, onur ve özgürlüğün en temel yanlarından bir tanesidir. Kimse cinsiyet değiştirme operasyonu, kısırlaştırma ve hormon terapisi de dahil olmak üzere cinsiyet kimliğinin tanınması amacıyla hiçbir tıbbi prosedüre tabi tutulmaya zorlanamaz.

Bir kişinin cinsiyet kimliğinin hukuki açıdan tanınması için evlilik veya ebeveynlik gibi hiçbir statü kullanılamaz. Hiç kimse cinsel tercihini veya cinsel yönelimini saklamak, baskılamak veya inkar etmek konusunda baskı altında tutulmamalıdır.

Devletler:

A. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılık olmaksızın herkese medeni konularda hukuki ehliyet tanınmasını ve sözleşme akdetme, mülk edinme, yönetme, mirasla sahip olma, satma için eşit haklara sahip olmak da dahil bu ehliyeti kullanma fırsatını temin edecektir;

B. Her kişinin kendi tanımladığı cinsiyet kimliğine tam olarak saygı gösterilmesi ve hukuki olarak tanınması için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

C. Devlet tarafından verilen kişinin toplumsal cinsiyet/cinsiyet bilgisini içeren doğum belgesi, pasaport, seçmen kartı ve diğer belgelerde kişinin kendi tanımladığı cinsiyet kimliğinin yansıtılması için gerekli prosedürleri temin edecek tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

D. Bu prosedürlerin etkin, adil ve ayrımcı olmamasını ve ilgili kişinin onuruna ve mahremiyetine saygılı olmasını temin edecektir;

E. Kimlik belgelerinde yapılan değişikliklerin kişinin yasa veya politika nedeniyle toplumsal cinsiyete göre ayrı ayrı belirlenmesi veya tespit edilmesi gereken her bağlamda dikkate alınmasını sağlayacaktır.

F. Toplumsal cinsiyet geçişi veya düzeltmesi yaşayan kişilere sosyal destek verilebilmesi için hedefli programlar yürütecektir.

İLKE 4: EŞİTLİK VE AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKI

Herkesin yaşam hakkı mevcuttur. Kimse cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine atıfta bulunularak keyfi olarak yaşam hakkından mahrum bırakılamaz. Erişkin yaşta olduğu kabul edilen kişilerin rızaya dayalı olarak aynı cinsiyetten kişilerle yaşadığı cinsel etkinlik için veya cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde kimseye ölüm cezası verilmeyecektir.

Devletler:

A. Erişkin kabul edilen yaştaki kişilerin rızaya dayalı olarak aynı cinsiyetten kişilerle cinsel etkinlik yaşamasını engelleme amacı veya etkisi taşıyan tüm suç türlerini kaldıracak ve böylesi hükümlerin kaldırıldığı ana kadar bu suçlar nedeniyle hüküm giymiş hiçbir kişiye ölüm cezası vermeyecektir;

B. Erişkin kabul edilen yaştaki kişilerin rızaya dayalı olarak yaşadığı cinsel etkinliklerle ilgili suçlar nedeniyle cezalandırılmayı bekleyen kişilere yönelik tüm cezaları ve ölüm cezasını affedecektir;

C. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde kişilerin yaşamına yönelik devletin sponsor olduğu veya devletin göz yumduğu saldırıları durduracak ve hükümet yetkilileri veya münferit kişi veya gruplar tarafından yapılmasına bakılmaksızın bu saldırıların ciddi şekilde soruşturulmasını, kanıt bulunması durumunda sorumluların kovuşturulmasını, yargılanmasını ve gereken cezayı almasını temin edecektir.

İLKE 5: KİŞİNİN GÜVENLİK HAKKI

Cinsel yönelimine veya cinsiyet kimliğine bakılmaksızın herkesin güvenlik hakkı mevcuttur ve ister hükümet yetkililerinden ister bir kişi veya gruptan kaynaklansın herkes şiddete veya fiziksel yaralanmalara karşı Devlet'in koruması altındadır.

Devletler:

A. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilişkili her tür şiddet veya tacizi önlemek ve bunlara karşı koruma sağlamak için tüm gerekli kolluk önlemlerini ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Aile de dahil olmak üzere yaşamın her alanında cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelli şiddet, şiddet tehdidi, şiddete ve tacize kısırtma için uygun cezai yaptırımların uygulanabilmesi amacıyla tüm gerekli yasa önlemlerini alacaktır;

C. Kişinin cinsel yöneliminin veya cinsiyet kimliğinin böylesi şiddetin gerekçelendirilmesi, mazur görülmesi veya azımsanması için kullanılmaması amacıyla gerekli tüm idari, yasal ve diğer önlemleri alacaktır;

D. Böylesi bir şiddet suçunun ciddi olarak soruşturulmasını ve uygun kanıtların bulunması durumunda sorumluların kovuşturulmasını, yargılanmasını ve gerektiği şekilde cezalandırılmasını sağlayacak ve mağdurların uygun yasal çözümler ve parasal tazminat da dahil olmak üzere tazmin edilmesini temin edecektir;

E. Hem kamuoyuna yönelik hem de şiddetin gerçek ve potansiyel faillerini hedefleyen farkındalık yaratma kampanyaları yürüterek cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile ilişkili şiddetin altında yatan önyargılarla mücadele edecektir.

İLKE 6: MAHREMİYET HAKKI

Cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği ne olursa olsun herkesin keyfi veya yasa dışı müdahaleler olmaksızın aile içi, ev içi veya iletişim ile ilgili mahremiyet hakkı, ayrıca onur ve itibarına yönelik yasa dışı saldırılara karşı korunma hakkı mevcuttur. Mahremiyet hakkı genellikle kişinin cinsel yönelimine veya cinsiyet kimliğine, ayrıca hem kişinin kendi bedenine hem de başkalarıyla girdiği

rızaya dayalı diğer ilişkilere dair kararları ve seçimleriyle ilişkili bilgi açıklama veya açıklamama seçimini içerir.

Devletler:

A. Devletler cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği ne olursa olsun herkesin keyfi müdahale olmaksızın kişisel alan, mahrem kararlar ve erişkin yaşta kabul edilen kişiler arasında rızaya dayalı cinsel ilişki de dahil olmak üzere insan ilişkilerine sahip olması için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Erişkin yaşta ve aynı cinsiyette kişiler arasında rızaya dayalı cinsel etkinliği cezalandıran tüm yasaları kaldıracak ve hem aynı cinsiyet hem farklı cinsiyetler arasındaki cinsel etkinlik için aynı yaş sınırının kullanılmasını sağlayacaktır;

C. Genel olarak uygulanan cezai ve diğer hükümlerin erişkin kabul edilen yaştaki aynı cinsiyetten kişiler arasında yaşanan rızaya dayalı cinsel etkinliği fiili olarak cezalandırmakta kullanılmamasını sağlayacaktır;

D. Cinsiyet kimliğinin kılık kıyafet, konuşma, üslup da dahil her tür ifadesini yasaklayan veya cezalandıran veya bireylerin cinsiyet kimliklerini ifade etmek üzere bedenlerinde değişiklik yapma fırsatı vermeyen yasaları kaldıracaktır;

E. Gözaltında tutulma nedeni, erişkin kabul edilen yaşta kişiler arasında rızaya dayalı cinsel etkinlik veya cinsel kimlikle ilişkili olan gözaltında bulunan veya cezai bir hüküm nedeniyle tutuklu bulunan kişileri serbest bırakacaktır;

F. Kişilere cinsel yönelim veya cinsel kimlikle ilgili olarak kime, nasıl ve ne zaman bilgi vereceği yönünde hak tanıyacak ve tüm kişileri keyfi veya istenmeyen açıklamalara veya böylesi bilgilerin başkalarına açıklanması tehdidine karşı koruyacaktır.

İLKE 7: KEYFİ OLARAK ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILMAMA HAKKI

Hiç kimse keyfi olarak tutuklanmayacak veya gözaltına alınmayacaktır. Mahkeme emriyle veya başka yollarla cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı tutuklama veya gözaltı keyfidir. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ne olursa olsun tutuklu bulunan herkes eşitlik temelinde tutuklanma nedenlerini, kendilerine yönelik suçlamaların özelliğini bilme hakkına sahiptir, hızla yargı önüne çıkarılacak ve herhangi bir suçla itham edilmiş olsun veya olmasın gözaltında tutulmasının meşruiyetini belirlemek üzere mahkeme takibati gerçekleştirilecektir.

Devletler:

A. Ayrımcı uygulamalara davetiye çıkaran veya önyargı temelli tutuklamalar için kapsam yaratan belirsiz şekilde ifade edilen ceza hukuku hükümleri de dahil olmak üzere cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğinin hiçbir koşulda tutuklama veya gözaltı için esas teşkil etmemesini sağlayacak gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Cinsel yönelimine veya cinsiyet kimliğine bakılmaksızın tutuklu bulunan kişilerin eşitlik temelinde tutukluluk nedenlerini ve kendilerine yönelik ithamları öğrenmesi, suçlama olsun veya olmasın hızla yargı önüne çıkması ve gözaltının meşruiyetini belirlemek amacıyla mahkeme takibatının gerçekleştirilmesini temin etmek için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

C. Kişinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği esaslı tutuklanmasının veya gözaltına alınmasının keyfiyetine dair polis ve diğer kolluk personelini eğitmek için eğitim ve farkındalık yaratma programları yürütecektir;

D. Gözaltı tarihi, yeri ve nedenini belirten tutuklama ve gözaltı kayıtlarını hassasiyetle ve güncel olarak tutacak, bir kişinin cinsel yöneliminden veya cinsiyet kimliğinden kaynaklanmış olabilecek gözaltı ve tutuklamaları tespit edecek derecede yetki ve kapasiteye sahip birimlerce yürütülen

gözaltı merkezlerinin bağımsız gözetimini sağlayacaktır.

İLKE 8: ADİL YARGILANMA HAKKI

Herkesin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı ayrımcılık olmaksızın yasa ile kurulmuş yetkin, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede, bir davada veya kendilerine yönelik bir cezai suçlama durumunda adil ve kamuya açık bir mahkeme oturumunda bulunma hakkı mevcuttur.

Devletler:

A. Hakları ve yükümlülükleri belirlemeye yönelik tüm ceza ve hukuk takibatlarında ve diğer adli ve idari takibatlarda, yargı sürecinin her aşamasında cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelli önyargılı muameleyi ortadan kaldırmak için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır ve hiç kimsenin itibarının taraf, tanık, avukat veya karar alıcı olarak cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği nedeniyle sarsılmayacağını güvence altına alacaktır;

B. Cezai veya hukuki kovuşturmalarda kısmen veya tamamen kişinin cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğinden kaynaklanan önyargılara karşı kişileri korumaya yönelik tüm makul adımları atacaktır;

C. Uluslararası insan hakları standartları ve eşitlik ve ayrımcılık yapmama ilkeleri ile ilgili olarak cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konularıyla da ilişkili hakimler, mahkeme personeli, avukatlar ve diğer ilgili kişiler için eğitim ve farkındalık yaratma programları yürütecektir.

İLKE 9: GÖZALTINDA İNSANİ MUAMELE GÖRME HAKKI

Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkes insani ve insan onuruna yakışır şekilde muamele görecektir. Cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet insan onurunun ayrılmaz unsurlarıdır.

Devletler:

A. Gözaltına alınmanın cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde kişileri daha da marjinalleştirmesinden veya onları şiddet riskine, kötü muameleye veya fiziksel, ruhsal veya cinsel tacize maruz bırakmasından kaçınmayı güvence altına alacaklardır;

B. Gözaltında tutulan kişilerin gereksinimleriyle ilgili olarak cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı gereksinimleri ve üreme sağlığı, HIV/AIDS bilgilerine erişim, hormon ve diğer tedavilere erişim, arzulandığı takdirde cinsiyet düzeltme operasyonlarını da dikkate alarak tıbbi bakım ve danışmanlığa yeterli erişim olmasını sağlayacaktır;

C. Mümkün olan ölçüde tüm mahkumların tutuklu olarak kalacakları konumun belirlenmesinde cinsel yönelimlerine ve cinsiyet kimliklerine uygun şekilde karar almaya katılabilmelerini temin edecektir;

D. Cinsel yönelimleri, cinsiyet kimlikleri veya cinsiyet ifadeleri nedeniyle şiddet veya tacize karşı savunmasız olan tüm mahkumlar için koruyucu önlemlerin alınmış olmasını temin edecek ve makul ölçüde uygulanabilir şekilde böylesi koruma önlemlerinin genel cezaevi nüfusuna tecrübe edilen hakları daha da fazla kısıtlamamasını sağlayacaktır;

E. Partnerinin toplumsal cinsiyeti ne olursa olsun izin verildiği takdirde tüm tutuklulara ve gözaltında bulunanlara eş ziyareti hakkının eşit şekilde tanınmasını sağlayacaktır;

F. Gözaltı için kullanılan tesislerin devlete ek olarak, özellikle cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği alanında çalışanlar da dahil olmak üzere, hükümet dışı kuruluşlar tarafından da bağımsız şekilde izlenebilmesini sağlayacaktır;

G. Kamu ve özel sektörde gözaltı için kullanılan tesislerde görev yapan tüm cezaevi personeli ve diğer personel için uluslararası insan hakları standartları ve eşitlik ve ayrımcılık yapmama ile

ilgili olarak cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konularıyla da ilişkili eğitim ve farkındalık yaratma programları yürütecektir.

İLKE 10: İŞKENCE ve ZALİM, İNSANLIK DIŞI VE AŞAĞILAYICI MUAMELE ve CEZA GÖRMEME HAKKI

Herkes cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği nedenleri de dahil olmak üzere işkence, zalim, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele ve ceza görmeme hakkına sahiptir.

Devletler:

A. Mağdurun cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğiyle ilgili nedenlerden kaynaklanan işkence, zalimane, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele veya ceza görmesine ve böylesi eylemlerin kısırtılmasına engel olacak ve bunlara karşı kişileri koruyacak gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri nedeniyle hatalı bulunan işkence, zalimane, insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz kalan mağdurları tespit etmek için tüm makul adımları atacak ve maddi tazminat da dahil olmak üzere uygun çözümleri önerecek, gerekli olması durumunda tıbbi ve psikolojik destek sunacaktır;

C. Böylesi eylemleri başlatacak veya önleyecek konumda olan kişilere, polis kuvvetlerine, cezaevi personeline, kamu ve özel sektör çalışanlarına yönelik eğitim ve farkındalık yaratma programları yürütecektir.

İLKE 11: HER TÜR İSTİSMARA, İNSAN TİCARETİNE ve SATIŞINA KARŞI KORUNMA HAKKI

Herkesin gerçek veya algılanan cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği nedeniyle cinsel istismar ile kısıtlı olmamak koşuluyla her tür istismara, insan ticaretine ve insan satışına karşı korunma hakkı mevcuttur. İnsan ticaretini önlemek için tasarlanan önlemler; çeşitli eşitsizlik şekilleri, gerçek veya algılanan cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği veya bu ve diğer kimliklerin ifadesi esaslı ayrımcılık da dahil olmak üzere, kırılabilirliği artıran faktörleri ortaya koyacaktır. Bu önlemler insan ticaretine maruz kalma riski olan kişilerin insan haklarıyla tutarlılık gösterecektir.

Devletler:

A. Gerçek veya algılanan cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği nedeniyle cinsel istismar ile kısıtlı olmamak koşuluyla her tür istismar, insan ticareti ve insan satışına karşı önleyici ve koruyucu nitelikte gerekli tüm idari, yasal ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Böylesi mevzuatların veya önlemlerin bu uygulamalara maruz kalabilecek kişilerin dezavantajlı durumunu artırmamasını, davranışlarını cezalandırmamasını veya durumlarını başka şekillerde ağırlaştırmamasını temin edecektir;

C. Gerçek veya algılanan cinsel yönelim veya cinsel kimlik temelinde insan ticaretine, insan satışına, cinsel istismarla kısıtlı olmamak üzere istismarın her türüne karşı savunmasızlığı artıran faktörleri ortaya koyacak yasal, eğitsel ve sosyal önlemleri, hizmetleri ve programları oluşturacaktır. Bu faktörler arasında sosyal dışlanma, ayrımcılık, aile ve kültürel topluluk tarafından reddedilme, finansal bağımsızlığın olmayışı, evsizlik, zayıf özgüvene neden olan ayrımcı sosyal tutumlar ve barınma, istihdam ve sosyal hizmetlere erişimde ayrımcılık yapılmasına karşı koruma olmaması sayılabilir.

İLKE 12: ÇALIŞMA HAKKI

Herkesin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı ayrımcılığa tabi olmaksızın onurlu ve verimli bir işte çalışma, adil ve olumlu çalışma koşullarına sahip olma ve işsizliğe karşı korunma hakkı

mevcuttur.

Devletler:

A. Özel ve kamu istihdamı için mesleki eğitim, temin, terfi, işten çıkarma, istihdam ve ücret koşulları da dahil olmak üzere cinsel yönelim veya cinsel kimlik temelinde ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve yasaklamak için tüm gerekli yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Polis ve askeri kuvvetlerde hizmet de dahil kamu işlevlerinde istihdam ve her düzeyde hükümet hizmetini içerecek şekilde kamu hizmetinin her alanında eşit istihdam ve terfi koşullarını temin etmek amacıyla cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği esaslı ayrımcılığı ortadan kaldıracak ve ayrımcılık karşıtı tutumlar için uygun eğitim ve farkındalık yaratma programları sunacaktır.

İLKE 13: SOSYAL GÜVENLİK VE DİĞER SOSYAL KORUNMA ÖNLEMLERİ HAKKI

Herkesin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ayrımı olmaksızın sosyal güvenlik ve diğer sosyal korunma önlemleri hakkı mevcuttur.

Devletler:

A. İstihdam hakları, annelik izni, işsizlik sigortası, sağlık güvencesi veya bakım veya yardım (cinsiyet kimliğine dair beden modifikasyonları dahil), diğer sosyal güvenlik yardımları, aile yardımı, cenaze yardımı, emeklilik veya ölüm veya hastalık neticesinde eşinin desteğini kaybetmeyi tazmin edecek yardım da dahil sosyal güvenlik ve diğer sosyal korunma önlemlerine cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ayrımı olmaksızın eşit erişimi sağlamak için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Çocukların sosyal güvenlik sistemi içerisinde veya sosyal veya refah yardımlarının sağlanmasında kendilerinin veya aile fertlerinden birisinin cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği nedeniyle herhangi bir ayrımcı muameleye maruz kalmamasını sağlayacaktır;

C. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ayrımı olmaksızın yoksulluğun azaltılmasına yönelik strateji ve programlara erişimi sağlayacak gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır.

İLKE 14: YETERLİ YAŞAM DÜZEYİNE SAHİP OLMA HAKKI

Herkesin yeterli yiyecek, güvenilir içme suyu, yeterli sağlık hizmetleri ve giyecek de dahil olmak üzere yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma hakkı ve ayrıca cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin yaşam koşullarının sürekli iyileştirilmesi hakkı mevcuttur.

Devletler;

A. Cinsel yönelimlere veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık olmaksızın herkesin yeterli miktarda yiyecek, güvenilir içme suyu, yeterli sağlık hizmetleri ve giyeceğe eşit erişimini sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır.

İLKE 15: YETERLİ BARINMA İMKANLARINA SAHİP OLMA HAKKI

Herkesin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin evden tahliye edilmekten korunma da dahil olmak üzere yeterli barınma imkanlarına sahip olma hakkı mevcuttur.

Devletler;

A. Cinsel yönelimlere, cinsiyet kimliğine, medeni duruma veya aile durumuna dayalı herhangi bir ayrımcılık gözetilmeksizin, barınaklar ve acil durumlarda geçici olarak kalınacak diğer yerler de dahil olmak üzere uygun fiyatlı, oturmaya elverişli, erişilebilir, kültürel olarak uygun ve güvenli barınmayı ve barınma imkanına erişimi güvence altına almak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Cinsel yönelimlere, cinsiyet kimliklerine veya medeni duruma ya da aile durumuna dayalı herhangi bir ayrımcılık gözetilmeksizin; uluslararası insan hakları yükümlülüklerine uygun olmayan ev tahliyelerinin uygulanmasını yasaklamak ve daha iyi veya eşit kalitede alternatif arsa hakkı ve yeterli barınma imkanlarına sahip olma hakkı da dahil olmak üzere, zorla gerçekleştirilen tahliyelere karşı korunma hakkının ihlal edildiğini veya tehdit altında olduğunu iddia eden kişiler için etkili yasal ya da diğer uygun çözümlerin mevcut olmasını sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

C. Cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin arsa ve hane mülkiyeti ve veraseti konularında eşit haklar sağlayacaktır;

D. Toplumsal dışlanma, aile içi şiddet ve diğer şiddet türleri, ayrımcılık, finansal özgürlüğün olmaması ve aileler ya da kültürel topluluklar tarafından reddedilme de dahil olmak üzere özellikle çocuklar ve gençler için evsizlik konusunda kırılganlığı artıran cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine ilişkin unsurlar üzerinde durmak ve yerel desteği ve güvenliği teşvik etmek amacıyla destek programları da dahil olmak üzere sosyal programlar oluşturacaktır;

E. İlgili tüm kurumların, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği nedeniyle evsizlik ya da toplumsal dezavantaj yaşayanların ihtiyaçlarının farkında olmalarını ve bu ihtiyaçlara duyarlı olmalarını sağlamak üzere eğitimler ve farkındalığı artırıcı programlar düzenleyecektir.

İLKE 16: EĞİTİM HAKKI

Herkesin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin ve bunlar dikkate alınmaksızın eğitim hakkı vardır.

Devletler;

A. Cinsel yönelimlere veya cinsiyet kimliklerine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin, eğitime eşit erişimi ve eğitim sistemi içerisinde öğrencilere, personele ve öğretmenlere eşit muamele edilmesini sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Eğitimin her öğrencinin kişiliğine, yeteneklerine ve en üst potansiyelde ruhsal ve fiziksel kabiliyetlerine göre geliştirilmesi konusuna yönlendirilmesini ve her türlü cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine sahip öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermesini sağlayacaktır;

C. Farklı cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimliklerini dikkate alarak ve bunlara saygı duyarak anlayış, barış, tolerans ve eşitlik ruhuyla eğitimin; insan haklarına ve her çocuğun ebeveynlerine ve aile üyelerine, kültürel kimliklerine, dillerine ve değerlerine saygı duyulmasının geliştirilmesine yönlendirilmesini sağlayacaktır;

D. Eğitim yöntemlerinin, müfredatının ve kaynaklarının; öğrencilerin belli ihtiyaçları, ebeveynleri ve aile üyeleri de dahil olmak üzere diğer başka şeylerin yanı sıra çeşitli cinsel yönelimlerin ve cinsiyet kimliklerinin anlaşılmasının ve bunlara saygı gösterilmesinin geliştirilmesine hizmet etmesini sağlayacaktır;

E. Kanunlar ve politikaların, zorbalık ve taciz de dahil olmak üzere okul çevresi içerisinde her türlü toplumsal dışlama ve şiddete karşı farklı cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan öğrenciler, personel ve öğretmenler için yeterli koruma sunmasını sağlayacaktır;

F. Bu tür dışlamalara veya şiddete maruz kalan öğrencilerin, koruma sebebiyle ötekileştirilmemesini veya diğerlerinden ayrı tutulmamasını ve bu öğrencilerin yüksek yararların belirlenmesini ve katılımcı bir şekilde bunlara saygı duyulmasını sağlayacaktır;

G. Eğitim kurumlarında disiplinin, insan onuruyla uyumlu bir şekilde ve öğrencinin cinsel yönelimine veya cinsiyet kimliğine ya da bunun ifade edilmesine dayalı bir ayrımcılık ya da cezalandırma gözetilmeksizin uygulanmasını sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alır;

H. Eğitim sisteminde halihazırda bu tür ayrımcılıklar yaşamış olan yetişkinler de dahil olmak üzere herkesin, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin yaşam boyu öğrenmeye yönelik fırsatlara ve kaynaklara erişebilmesini sağlayacaktır.

İLKE 17: EN YÜKSEK SAĞLIK STANDARTINA ERİŞEBİLME HAKKI

Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin herkesin ulaşılabilir en yüksek fiziksel ve ruhsal sağlık standardına sahip olma hakkı vardır. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı, bu hakkın önemli bir unsurudur.

Devletler;

A. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin, herkesin ulaşılabilir en yüksek sağlık hakkını kullanması için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve sağlık raporları da dahil olmak üzere, herkesin sağlık hizmetleri tesislerine, ürün ve hizmetlerine erişim haklarını cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

C. Sağlık tesisleri, ürünleri ve hizmetlerinin; cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin ve bunlar dikkate alınarak, herkesin sağlık durumunun iyileştirilmesi ve ihtiyaçlarına cevap vermesi amacıyla düzenlenmesini ve bu bağlamdaki sağlık raporlarının gizlilik içerisinde muamele görmesini sağlayacaktır;

D. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğinden dolayı kişilerin sağlıklarına zarar veren ayrımcılık, önyargı ve diğer toplumsal unsurların üzerinde durmak amacıyla programlar geliştirecek ve uygulayacaktır;

E. Herkesin tıbbi tedavi ve bakım konusunda kendi kararlarını vermesi için, gerçekten bilgilendirilmiş rıza temelinde ve cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin bilgilendirilmesini ve güçlendirilmesini sağlayacaktır;

F. Tüm cinsel sağlık ve üreme sağlığı, eğitim, önleme, bakım ve tedavi programlarının ve hizmetlerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin farklılığına saygılı olmasını ve ayrımcılık gözetilmeksizin herkes için eşit olarak ulaşılabilir olmasını sağlayacaktır;

G. Cinsiyet geçişi ile ilgili bedensel değişiklikler isteyenlerin yetkin ve ayrımcılık gözetmeyen tedaviye, bakıma ve desteğe ulaşmalarını kolaylaştıracaktır;

H. Sağlık hizmetleri sağlayıcılarının, yakın akraba olarak kabul etme de dahil olmak üzere cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı olarak hastalara ve bu kişilerin eşlerine karşı ayrımcılık gözetmemesini sağlayacaktır;

I. Sağlık hizmetleri sektöründe çalışanların, cinsel yönelimlere ve cinsiyet kimliklerine tam olarak saygı duyarak herkese ulaşılabilir en yüksek sağlık standardını sunmalarını sağlamak için gerekli olan politikalar ve eğitim ve öğretim programlarını uygulayacaktır.

İLKE 18: TIBBİ İSTİSMARDAN KORUNMA HAKKI

Hiç kimse, cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı olarak herhangi bir tür tıbbi veya psikolojik tedavi görmeye, prosedüre, teste zorlanamaz ya da tıbbi bir merkeze kapatılamaz. Aksine ilişkin herhangi bir sınıflandırma olsa bile kişinin cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği, olduğu şekildedir, tıbbi bir durum değildir ve tedavi edilecek, iyileştirilecek veya bastırılacak bir durum teşkil etmez.

Devletler;

A. Davranış, fiziksel görünüm veya algılanan toplumsal cinsiyet normları ile ilgili, kültürden veya diğer başka unsurlardan kaynaklanan basamaklıplar temelinde olanlar da dahil olmak üzere cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı zararlı tıbbi uygulamalara karşı tam koruma sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Çocukla ilgili tüm eylemlerde çocuğun yüksek yararının göz önünde tutulacak ilk şey olacağı ilkesinin rehberlik ettiği gibi, yaşı ve olgunluğuna uygun olarak çocuğun tam, özgür ve bilgilendirilmiş rızası olmaksızın, bir cinsiyet kimliği yüklemek amacıyla hiçbir çocuğun vücudunda tıbbi prosedürlerle geri dönüşü olmayan değişiklikler yapılmamasını sağlamak için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

C. Hiçbir çocuğun tıbbi istismar riski altında olmadığı ve tıbbi istismara maruz kalmadığı çocuk koruma mekanizmaları oluşturacaktır;

D. Farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri olan kişilerin, HIV/AIDS ve diğer hastalıklara ilişkin aşılarda, tedaviler ya da mikrop öldürücüler ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere etik olmayan ya da irade dışı tıbbi prosedürlere veya araştırmalara karşı korunmasını sağlayacaktır;

E. Bu tür muhtemel istismarları teşvik edebilecek, kolaylaştırabilecek veya bir şekilde sebep olacak kalkınma yardımı niteliğindeki de dahil olmak üzere sağlık hizmetleri fonlama koşullarının veya programlarının yeniden gözden geçirilmesini ve değiştirilmesini sağlayacaktır;

F. Herhangi bir tıbbi veya psikolojik tedavinin ya da danışmanın, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin açık bir şekilde veya dolaylı olarak, tedavi edilecek, iyileştirilecek ya da bastırılacak bir sağlık durumu olarak tedavi etmemesini ve bastırmamasını sağlayacaktır.

İLKE 19: GÖRÜŞ ve İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI

Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine bakılmaksızın herkesin görüş ve ifade özgürlüğü hakkı vardır. Kimliğin veya kişiliğin; konuşma, davranış, giysi, vücut özellikleri, isim seçimi veya diğer başka yollarla ifade edilmesi ve insan hakları, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile ilişkili de olmak üzere, herhangi bir araçla ve sınırlar gözetilmeksizin her türlü bilgiyi ve fikirleri arama, alma ve söyleme özgürlüğü de buna dahildir.

Devletler;

A. Yasal hakların savunuculuğu, materyallerin basılması, yayımı, konferansların düzenlenmesi veya konferanslara katılma ve daha güvenli cinsellik ile bilgilerin yayımının yanı sıra cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile ilgili bilgilerin ve fikirlerin alınması ve uygulanması da dahil olmak üzere, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin, diğer insanların haklarına ve özgürlüklerine de saygı göstererek, düşünce ve ifade özgürlüğünün tam olarak kullanılmasını sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Devlet'in düzenleyici olduğu çıktıkların ve medya kuruluşlarının teşkilatlanmasının cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği açısından çoğulcu olmasını ve ayrımcılık gözetmemesini ve bu tür kuruluşların personel istihdamı ve terfi politikalarının cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ayrımlarını gözetmemesini sağlayacaktır;

C. Konuşma, davranış, giysi, vücut özellikleri, isim seçimi veya diğer başka yollarla da olmak üzere kimliğin veya kişiliğin ifade edilmesi hakkının tam olarak kullanılmasını sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

D. Kamu düzeni, kamu ahlakı, halk sağlığı ve kamu güvenliği nosyonlarının; herhangi bir şekilde düşünce ve ifade özgürlüğünü ya da farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini doğrulayan ifadelerin herhangi bir kullanımını ayrımcı bir şekilde kısıtlamak için kullanılmasını sağlayacaktır;

E. Düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanılmasının, farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri olan kişilerin haklarını ve özgürlüklerini ihlal etmemesini sağlayacaktır;

F. Cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği fark etmeksizin herkesin bilgiye ve fikirlere eşit erişimden faydalanmasını ve ayrıca, kamusal tartışmaya katılımını da sağlayacaktır.

İLKE 20: TOPLANMA ve DERNEK KURMA HAKKI

Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliklerine bakılmaksızın herkesin, barışçıl gösteriler de dahil olmak üzere toplanma ve dernek kurma hakkı vardır. Kişiler, ayrımcılık gözetilmeksizin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine dayalı dernekler ya da çeşitli cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri olan kişilere ya da bu kişiler hakkında bilgi veren, aralarındaki iletişimi kolaylaştıran ve bu kişilerin hakları için savunuculuk yapan dernekler kurabilir ve kayıt ettirebilir.

Devletler;

A. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri konularına ilişkin olarak barışçıl amaçlarla organizasyon yapma, toplanma, dernek kurma ve savunuculuk yapma haklarını garanti altına almak ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin bu tür dernekler ve gruplar için yasal tasdik elde etmek üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Özellikle kamu düzeni, kamu ahlakı, halk sağlığı ve kamu güvenliği kavramlarının, yalnızca farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini onaylamaları nedeniyle barışçıl amaçlarla toplanma ve dernek kurma hakkının kullanımını kısıtlamak için kullanılmamasını sağlayacaktır;

C. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı sebeplerle, barışçıl amaçlarla toplanma ve dernek kurma hakkının kullanılmasını hiçbir koşulda engelleyemez ve bu haklarını kullanan kişilere karşı şiddet veya tacize yönelik yeterli polis ve diğer fiziki korumayı sağlayacaktır;

D. Söz konusu korumayı sağlamaları için emniyet yetkililerine ve ilgili diğer yetkililere eğitimler ve farkındalığı artırıcı programlar sunacaktır;

E. Gönüllü derneklere ve gruplara yönelik bilgilendirme kurallarının uygulamada, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği konuları üzerinde duran bu tür derneklere ve gruplara ya da bunların üyelerine yönelik olarak ayrımcılık gözetilen etkileri olmamasını sağlayacaktır.

İLKE 21: DÜŞÜNCE, İNANÇ ve DİN ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI

Cinsel yönelimlerine veya cinsiyet kimliklerine bakılmaksızın herkesin düşünce, inanç ve din özgürlüğü vardır. Bu haklar, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde kanunların eşit olarak korunmasını engelleyen veya ayrımcılık yapan kanunları, politikaları ya da uygulamaları haklı göstermek için Devlet tarafından kullanılamaz.

Devletler;

A. İnançlarına müdahaleden muaf olmak ve inançlarına ilişkin zorlama ya da baskıdan muaf olmaları için cinsel yönelimlerine veya cinsiyet kimliklerine bakılmaksızın yalnızca bu belirtilenler için ya da diğerleri ile ilişkili olarak, kişilerin dini ve dini olmayan inançlarını devam ettirebilmeleri ve uygulayabilmelerine ilişkin haklarını sağlamak üzere gerekli tüm idari, yasal ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Cinsel yönelimler veya cinsiyet kimliği konuları ile ilgili farklı düşüncelerin, görüşlerin ve inançların ifade edilmesi, uygulanması ve teşvik edilmesinin insan hakları ile uyumsuz bir şekilde yapılmasını sağlayacaktır.

İLKE 22: DOLAŞIM SERBESTİSİ HAKKI

Yasal olarak bir Devlet içerisinde bulunan herkesin, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine bakılmaksızın, Devlet sınırları içerisinde dolaşım serbestisi ve yerleşme hürriyeti hakkı vardır. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, kendi Devleti de dahil olmak üzere kişinin herhangi bir Devlete girişini, çıkışını veya dönüşünü kısıtlamak ya da engellemek için asla kullanılamaz.

Devletler;

A. Dolaşım serbestisi ve yerleşme hürriyeti hakkının, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine bakılmaksızın garanti altına alınmasını sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer tedbirleri alır.

İLKE 23: İLTİCA HAKKI

Herkesin, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine ilişkin zulüm de dahil olmak üzere zulümden kaçmak için diğer ülkelerden sığınma taleple etme ve bu ülkelerde sığınma hakkı vardır. Bir Devlet, cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı olarak kişinin haklı nedenlere dayanan işkence ve zulüm korkusu ile veya başka türde herhangi bir zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü bir muamele veya cezalandırma ile karşılaşacağı herhangi bir başka Devlet'e söz konusu kişiyi gönderemez, sınır dışı veya iade edemez.

Devletler;

A. Cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı haklı nedenlere dayanan bir zulüm korkusunun, mülteci statüsü ve sığınma talebinin kabul edilmesi için bir sebep olarak kabul edilmesini sağlamak üzere mevzuatı gözden geçirecek, değiştirecek ve yürürlüğe koyacaktır;

B. Hiçbir politika veya uygulamanın, cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğine dayalı olarak sığınmacılara karşı ayrımcılık içermemesini sağlayacaktır;

C. Hiç kimsenin, cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğine dayalı olarak haklı nedenlere dayanan işkence ve zulüm korkusu ile veya başka türde herhangi bir zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü bir muamele veya cezalandırma ile karşılaşacağı herhangi bir devlete gönderilmemesini, sınır dışı veya iade edilmemesini sağlayacaktır.

İLKE 24: AİLE KURMA HAKKI

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği fark etmeksizin, herkesin aile kurma hakkı vardır. Aileler, çeşitli şekillerde mevcuttur. Hiçbir aile, üyelerinin cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliğine dayalı olarak ayrımcılığa maruz bırakılamaz.

Devletler;

A. Evlat edinmeye veya yardımcı üremeye (donör döllemesi dahil) erişim aracılığıyla da olmak üzere, aile kurma hakkının cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanması için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Kanunların ve politikaların, miras intikali veya evlilik ile tanımlanmayanlar da dahil olmak üzere aile şekillerinin çeşitliliğini tanımasını sağlayacak ve aile üyelerinden herhangi birinin cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği nedeniyle aile ile ilgili sosyal refah ve diğer kamu yararları, istihdam ve göç konuları ile de ilgili olmak üzere hiçbir ailenin ayrımcılığa uğramaması için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alır;

C. Kamu veya özel sosyal refah kuruluşları, hukuk mahkemeleri, idari yetkililer veya yasama organları tarafından yapılmış yapılmadığına bakılmaksızın, çocuklar ile ilgili tüm eylemler ya da kararlarda çocuğun yüksek yararının ilk olarak göz önünde bulundurulmasını sağlamak ve çocuğun, herhangi bir aile üyesinin ya da başka bir kimsenin cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğinin bu tür yüksek yararlar ile bağdaşmadığının düşünülmesini engellemek üzere gerekli tüm yasal, idari ve

diğer önlemleri alır;

D. Çocuklar ile ilgili tüm eylemler veya kararlarda, kişisel fikirlerini belirtebilecek yeterlikte olan çocuğun, bu görüşlerini özgürce ifade etme hakkını kullanabilmesini ve çocuğun yaşı ve erişkinliğine uygun olarak bu tür görüşlere tam olarak ağırlık verilmesini sağlayacaktır;

E. Eşcinsel evlilikleri veya kayıtlı beraberliği tanıyan ülkelerde; karşı cinsten evliler veya kayıtlı beraberlik yaşayanlar için mevcut olan tüm yetkilerin, imtiyazların, yükümlülüklerin ya da faydaların eşcinsel evlilere ya da kayıtlı beraberlik yaşayanlara da eşit şekilde sağlanması amacıyla gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

F. Karşı cinsten evli olmayanlar için mevcut olan tüm yükümlülüklerin, yetkilerin, ayrıcalıkların ya da faydaların eşit şekilde aynı cinsiyete sahip evli olmayanlar için de mevcut olmasını sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

G. Evliliklerin ve yasal olarak tanınmış olan diğer birlikteliklerin yalnızca müstakbel eşlerin veya partnerlerin özgür ve tam rızası olması koşuluyla yapılmasını sağlayacaktır.

İLKE 25: KAMU YAŞAMINA KATILMA HAKKI

Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin her vatandaşın; seçilen mevkii için adaylığını koyma ve refahlarını etkileyen politikaların oluşturulma sürecine katılma da dahil olmak üzere kamu işlerinin yürütülmesinde yer alma hakkı ve polis teşkilatında ve askeriyede hizmet etmek de dahil olmak üzere kamu hizmetinin tüm düzeylerine ve kamusal işlevlerde istihdamda eşit şekilde erişim hakkı vardır.

Devletler;

A. Kişilerin, devlet hizmetinin tüm düzeylerini ve polis veya asker olarak görev yapmak da dahil olmak üzere kamu işlevlerinde istihdamı kapsayan kamu işleri ve siyasi işlere katılma haklarını herkesin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine tamamen saygı duyarak ve bunlara dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin tam olarak kullanmasını sağlamak üzere mevzuatı gözden geçirecek, değiştirecek ve yürürlüğe koyacaktır;

B. Kamusal yaşama katılımı engelleyen ya da kısıtlayan ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı basamaklıları ve önyargıları ortadan kaldırmak için uygun önlemleri alacaktır;

C. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine tamamen saygı duyarak ve bunlara dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin herkesin, refahlarını etkileyen politikaların oluşturulması sürecine katılma hakkını güvence altına alacaktır.

İLKE 26 KÜLTÜREL YAŞAMA KATILMA HAKKI

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine bakılmaksızın herkesin kültürel yaşama özgürce katılma ve kültürel katılım aracılığıyla, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği çeşitliliğini ifade etme hakkı vardır.

Devletler;

A. Cinsel yönelimlerine ve cinsiyet kimliklerine tamamen saygı duyarak ve bunlara dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin, herkesin kültürel yaşama katılmasına ilişkin fırsatlar sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konuları hakkında farklı fikirleri olan gruplar da dahil olmak üzere, bu ülkelerde atıfta bulunulan süreğen bir saygı ile, ülke içerisindeki çeşitli kültürel grupların destekçileri arasında diyalogu ve karşılıklı saygıyı geliştirecektir.

İLKE 27: İNSAN HAKLARINI TEŞVİK ETME HAKKI

Cinsel yönelimlere veya cinsiyet kimliklerine dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin herkesin, bireysel olarak ya da başkaları ile birlikte, insan haklarının ulusal ve uluslararası düzeylerde korunması ve gerçekleştirilmesini teşvik etme hakkı vardır. Çeşitli cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan kişilerin haklarının teşvik edilmesi ve korunmasına yönelik faaliyetler ile yeni insan hakları normları geliştirilmesi, bunların tartışılması ve bu normların savunuculuğunun yapılması da bahsedilen bu hakka dahildir.

Devletler;

A. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile ilgili haklar da dahil olmak üzere insan haklarının teşvik edilmesi, korunması ve gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetler için uygun bir ortamı sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır;

B. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konuları üzerinde çalışan insan hakları savunucularını hedef alan eylemler ya da kampanyalara karşı ve ayrıca çeşitli cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan insan hakları savunucularını hedef alan kişilere karşı mücadele etmek üzere uygun olan tüm önlemleri alacaktır;

C. Cinsel yönelimlerine veya cinsiyet kimliklerine ve savunuculuğunu yaptıkları insan hakları konularına bakılmaksızın, insan hakları savunucularının ulusal ve uluslararası insan hakları örgütleri ve kurumlarına ayrımcılık gözetmeyen bir şekilde erişimleri ve katılımları olmasını ve bu örgütler ve kurumlar ile iletişim halinde olmalarını sağlayacaktır;

D. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konuları üzerinde çalışan insan hakları savunucularının; insan hakları ile ilgili faaliyetlerine cevaben devlet ya da devlet dışı aktörler tarafından uygulanan şiddet, tehdit, misilleme, fiili ya da hukuki ayrımcılık, baskı ya da başka herhangi bir türdeki keyfi eyleme karşı korunmalarını sağlayacaktır. Aynı koruma, cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimliklerine dayalı bu tür tehditlere karşı, herhangi başka bir konu üzerinde çalışan insan hakları savunucuları için de sağlanmalıdır;

E. Çeşitli cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan kişilerin insan haklarını teşvik eden ve koruyan örgütlerin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınmasını ve akredite edilmesini destekleyecektir.

İLKE 28: ETKİLİ ÇÖZÜM VE TAZMİNAT HAKKI

Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı bir ihlal de dahil olmak üzere, tüm insan hakları ihlali mağdurlarının etkili, yeterli ve uygun çözüm hakkı vardır. Farklı cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan kişilere tazminat sağlamak veya bu kişilerin yeterli ölçüde gelişimini güven altına almak amacıyla alınan önlemler, etkili çözüm ve tazminat hakkının bütünüylecisidir.

Devletler;

A. Cinsel yönelimler veya cinsiyet kimliğine dayalı insan hakları ihlali mağdurlarının; eski durumuna getirme, zararın telafisi, rehabilitasyon, memnun etme, tekrarı olmayacağını garanti edilmesi ve/veya uygun olan başka yollarla tam tazminata erişimlerini sağlamak için mevzuatın ve politikaların gözden geçirilmesi de dahil olmak üzere gerekli yasal prosedürleri oluşturacaktır;

B. Çözümlerin zamanında yürütülmesini ve uygulanmasını sağlayacaktır;

C. Çözümlerin ve tazminatın sunulması için etkili kurumların ve standartların oluşturulmasını ve tüm personelin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı insan hakları ihlalleri konusunda eğitilmesini sağlayacaktır;

D. Çözümler ve tazminat süreçleri hakkındaki gerekli tüm bilgilere herkesin erişimi olmasını

sağlayacaktır;

E. Tazminat hakkını güvenceye alacak maddi gücü olmayanlar için finansal yardımın sunulmasını ve bu tür finansal veya başka türdeki tazminat hakkının güvenceye alınmasının önündeki diğer engellerin kaldırılmasını sağlayacaktır;

F. Bu ülkeler ile uyumlu olarak uluslararası insan hakları standartlarına saygı duyulmasını ve bağlı kalınmasını teşvik etmek ve cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı olarak ayrımcılık içeren davranışlara karşı koymak amacıyla, tüm düzeylerde kamu eğitimlerindeki öğretmenler ve öğrencileri, meslek kurumlarını ve insan haklarını ihlal etmesi olası kişileri hedefleyen önlemler de dahil olmak üzere eğitimler ve farkındalığı artırıcı programlar yapılmasını sağlayacaktır.

İLKE 29: HESAP VEREBİLİRLİK

Bu ülkeler’de üzerinde durulan haklar da dahil olmak üzere, insan hakları ihlal edilen herkesin, söz konusu ihlalden doğrudan ya da dolaylı olarak sorumlu olanları, devlet yetkilileri olup olmamalarına bakılmaksızın, söz konusu ihlalin ciddiyeti ile orantılı olarak eylemlerinden dolayı sorumlu tutmaya hakkı vardır. Cinsel yönelimler veya cinsiyet kimliği ile ilgili insan hakları ihlalini gerçekleştiren failer için cezadan muaf tutulma durumu olmamalıdır.

Devletler;

A. Cinsel yönelimler veya cinsiyet kimliği ile ilgili insan hakları ihlali yapanların hesap verebilirliğini sağlamak üzere uygun, erişilebilir ve etkili cezaî, hukuki, idari ve diğer prosedürler ile izleme mekanizmalarının oluşturulmasını sağlayacaktır;

B. Buradaki ülkeler’de belirtilen suç türleri de dahil olmak üzere, mağdurun gerçek veya algılanan cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğine dayalı olarak işlenen tüm suç iddialarının, zamanında ve düzgün bir şekilde soruşturulmasını ve uygun kanıtların bulunduğu durumlarda, sorumlu olanların dava edilmesini, yargılanmasını ve gerektiği şekilde cezalandırılmasını sağlayacaktır;

C. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını sağlamak üzere kanunların ve politikaların oluşturulmasını ve uygulanmasını izlemek amacıyla bağımsız ve etkili kuruluşlar ve prosedürler ortaya koyacaktır;

D. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı olarak insan hakları ihlalden sorumlu olanların sorumlu tutulmasının önündeki tüm engelleri kaldıracaktır.

Toplumun ve uluslararası topluluğun tüm üyelerinin, insan haklarının gerçekleştirilmesi ile ilgili sorumlulukları vardır. Bu nedenle, biz aşağıdakileri tavsiye etmekteyiz:

A. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, bu İlkeler’i onaylamalıdır, dünya genelinde uygulanmasını teşvik etmelidir ve bunları, saha düzeyi de dahil olmak üzere, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi’nin çalışmasına katmalıdır;

B. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, bu İlkeler’i onaylamalıdır ve devletlerin bu İlkeler’e uymasını teşvik etmek amacıyla, cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı insan hakları ihlallerini önemli ölçüde dikkate almalıdır;

C. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Özel Prosedürleri, cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı insan hakları ihlalleri konusunda gerekli dikkati göstermelidir ve bu İlkeler’i, kendi direktiflerinin uygulamasına entegre etmelidir;

D. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi, 1996/31 sayılı Önergesine uygun olarak, farklı cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan kişilerin insan haklarını teşvik etme ve koruma amacı taşıyan sivil toplum örgütlerini tanımalı ve akredite etmelidir;

E. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşme Organları, bu İlkeler’i kendi içtihatları ve devlet raporlarının incelemesi de dahil olmak üzere kendi ilgili yetkilerinin uygulanmasına güçlü bir şekilde entegre etmelidir ve uygun olduğu durumlarda, insan hakları hukukunun çeşitli cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan kişilere uygulanmasına ilişkin genel yorumları ya da diğer yorumlayıcı metinleri benimsemelidir;

F. Dünya Sağlık Örgütü ve UNAIDS programı, kişilerin cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri ile ilgili sağlık ihtiyaçlarına cevap veren ve bu kişilerin insan haklarına ve insanlık onuruna tamamen saygı duyan, uygun sağlık hizmetlerinin ve bakımının sunulmasına ilişkin rehber ilkeler geliştirmelidir;

G. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı işkence görmüş olan veya haklı nedenlere dayanan bir işkence korkusu olan kişileri korumak ve insani yardım veya diğer hizmetler ile ya da mülteci statüsüne karar verilmesi ile ilgili olarak hiç kimseye ayrımcılık yapılmamasını sağlamak amacıyla bu İlkeler’i entegre etmelidir;

H. İnsan haklarına ilişkin taahhütleri olan bölgesel ve alt bölge hükümetler arası örgütler ve insan hakları bölgesel sözleşme organları; bu İlkeler’in teşvik edilmesinin bunların çeşitli insan hakları mekanizmaları, prosedürleri ve diğer düzenlemeleri ve girişimleri yetkisinin uygulanmasının bütünlüycisi olmasını sağlamalıdır;

I. Bölgesel insan hakları mahkemeleri, yorumladıkları insan hakları sözleşmeleri ile bağlantılı olan bu İlkeler’i, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine ilişkin gelişmekte olan davalara güçlü bir şekilde entegre etmelidir;

J. Ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde insan hakları üzerine çalışan sivil toplum kuruluşları, kendi özel yetkileri çerçevesinde söz konusu bu İlkeler’e saygı duyulmasını teşvik etmelidir;

K. İnsani örgütler, bu İlkeler’i herhangi bir insani operasyona veya yardım operasyonuna dahil etmelidir ve yardımların ve diğer hizmetlerin sunumunda cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı olarak kişiler arasında ayrımcılık yapmaktan kaçınmalıdır;

L. Ulusal insan hakları kuruluşları, devlet ve devlet dışı aktörlerin bu İlkeler’e saygı duymasını teşvik etmelidir ve farklı cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri olan kişilerin insan haklarının teşvik edilmesini ve korunmasını çalışmalarına dahil etmelidir;

M. Tıbbi, cezai ve hukuki adalet ve eğitim sektörleri de dahil olmak üzere meslek örgütleri, bu İlkeleri'n uygulanmasını güçlü bir şekilde teşvik ettiklerinden emin olmak için uygulamalarını ve rehber ilkelerini gözden geçirmelidir;

N. Ticari örgütler, kendi işgüçlerine ilişkin olarak bu İlkeler'e saygı gösterilmesini sağlamak ve bu İlkeler'i ulusal ve uluslararası bağlamda teşvik etmek konularında üstlendikleri önemli rolü kabul etmeli ve bu role göre hareket etmelidir;

O. Kitle iletişim araçları, cinsel yönelimler ve cinsiyet kimliği ile ilgili basmakalıpları kullanmaktan kaçınmalıdır ve insanların cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimliklerinin çeşitliliğine ilişkin hoşgörüyü ve bunun kabul edilmesini teşvik etmelidir ve bu konulara ilişkin olarak farkındalık oluşturmaktadır;

P. Resmi ve özel fon sağlayıcılar, çeşitli cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olanların insan haklarının korunması ve teşvik edilmesi için sivil toplum örgütlerine ve diğer örgütlere finansal destek sağlamalıdır.

SÖZ KONUSU BU İLKELER VE TAVSİYELER, uluslararası insan hakları hukukunun farklı cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri olan kişilerin yaşamlarına ve tecrübelerine uygulanmasını yansıtmaktadır ve burada yer alan hiçbir şey uluslararası, bölgesel ya da ulusal kanunlar veya standartlar ile tanımlandığı gibi böylesi kişilerin haklarını ve özgürlüklerini kısıtlayıcı veya bir şekilde sınırlayıcı olarak yorumlanmamalıdır.

YOGYAKARTA İLKELERİNİ İMZALAYANLAR

Philip Alston (Avustralya), Dava Dışı, Özet ve Keyfi İnfazlar Konusunda BM Özel Raportörü, Hukuk Profesörü, New York Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ABD

Maxim Anmeghichean (Moldova), Avrupa Birliği Uluslararası Lezbiyen ve Gey Derneği

Mauro Cabral (Arjantin), Araştırmacı, Universidad Nacional De Córdoba, Arjantin, Uluslararası Gey ve Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu

Edwin Cameron (Güney Afrika), Adalet, Yargıtay, Bloemfontein, Güney Afrika

Sonia Onufer Corrêa (Brezilya), Brezilya Disiplinler Arası Aids Derneğinde (aBia) Araştırma Görevlisi ve Cinsellik Politikası Kontrol Eş Başkanı (uzmanlar toplantısı eş başkanı)

Yakın Ertürk (Türkiye), BM Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü, Profesör, Sosyoloji Bölümü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Elizabeth Evatt (Avustralya), BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi eski üyesi ve başkanı, BM İnsan Hakları Komitesi eski üyesi ve Uluslararası Hukukçular Komisyonu Temsilcisi

Paul Hunt (Yeni Zelanda), BM En Yüksek Sağlık Standardına Erişebilme Hakkı Özel Raportörü ve Profesör, Hukuk Bölümü, Essex Üniversitesi, Birleşik Krallık

Asma Jahangir (Pakistan), Başkan, Pakistan İnsan Hakları Komisyonu

Maina Kiai (Kenya), Başkan, Kenya İnsan Hakları Ulusal Komisyonu

Miloon Kothari (Hindistan), BM Yeterli Barınma İmkanlarına Sahip Olma Hakkı Özel Raportörü

Judith Mesquita (Birleşik Krallık), Kıdemli Araştırma Görevlisi, İnsan Hakları Merkezi, Essex Üniversitesi, Birleşik Krallık

Alice M. Miller (Amerika Birleşik Devletleri), Yardımcı Doçent, Kamu Sağlığı Fakültesi, Yönetici Yardımcısı, İnsan Hakları Programı, Columbia Üniversitesi, ABD

Sanji Mmasenono Monageng (Botswana), Yüksek Mahkeme Hakimi (Gambiya Cumhuriyeti), Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu Temsilcisi, İşkencenin ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçük Düşürücü Muamelenin Yasaklanması ve Önlenmesine İlişkin Robben Adası Rehber İlkelerinin uygulanmasına İlişkin Takip Komitesi Başkanı (Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu)

Vitit Muntarbhorn (Tayland), Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde İnsan Haklarının Durumuna İlişkin BM Özel Raportörü ve Chulalongkorn Üniversitesi'nde Hukuk Profesörü, Tayland, (Uzmanlar Toplantısı Eş Başkanı)

Lawrence Mute (Kenya), Kenya İnsan Hakları Ulusal Komisyonu Temsilcisi

Manfred Nowak (Avusturya), BM İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Aşağılayıcı Muamele veya Ceza özel Raportörü, Uluslararası Hukukçular Komisyonu Üyesi, Viyana Üniversitesi'nde İnsan Hakları Profesörü, Avusturya ve Ludwig Boltzmann İnsan Hakları Enstitüsü Müdürü

Ana Elena Obando Mendoza (Kosta Rika), Feminist Avukat, Kadınların İnsan Hakları Aktivisti ve Uluslararası Danışman

Michael O'Flaherty (İrlanda), BM İnsan Hakları Komitesi Üyesi ve Uygulamalı İnsan Hakları Profesörü ve Nottingham Üniversitesi'nde İnsan Hakları Hukuk Merkezi Eş Müdürü, Birleşik Krallık (Yogyakarta İlkelerinin Geliştirilmesi Raportörü)

Sunil Pant (Nepal), Blue Diamond Derneği Başkanı, Nepal

Dimitrina Petrova (Bulgaristan), Yönetici Müdür, Eşit Haklar Tröstü

Rudi Mohammed Rizki (Endonezya), BM Uluslararası Dayanışma Özel Raportörü, Padjadjaran Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Akademik Konulara ilişkin Kıdemli Öğretmen ve Dekan Yardımcısı, Endonezya

Mary Robinson (İrlanda), Hakların Gerçekleştirilmesi Kurucusu: Etik Küreselleşme Teşebbüsü, İrlanda Eski Başkanı ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Eski Temsilcisi

Nevena Vuckovic Sahovic (Sırbistan), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi Üyesi ve Çocuk Hakları Merkezi Başkanı, Belgrad, Sırbistan

Martin Scheinin (Finlandiya), Birleşmiş Milletler İnsan Hakları ve Terörizmle Mücadele Özel Raportörü, Anayasa Hukuku ve Uluslararası Hukuk Profesörü ve İnsan Hakları Kuruluşu Yöneticisi, Åbo Akademi Üniversitesi, Finlandiya

Wan Yanhai (Çin), aiZhi Eylem Projesi Kurucusu ve Beijing aiZhixing Sağlık Eğitimi Enstitüsü Müdürü Stephen Whittle (Birleşik Krallık), Manchester Metropolitan Üniversitesi'nde Eşitlikler Hukuku Profesörü, Birleşik Krallık

Roman Wieruszewski (Polonya), Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi Üyesi ve Poznan İnsan Hakları Merkezi Başkanı, Polonya

Robert Wintemute (Kanada ve Birleşik Krallık), İnsan Hakları Hukuku Profesörü, Hukuk Fakültesi, King's College London, Birleşik Krallık

NOTLAR

NOTLAR

